

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

SROVNÁVACÍ STUDIE

Doktorské studium ve vybraných zemích

Postavení doktorandů, délka studia, systém financování

Obsah:

ÚVOD	3
DÁNSKO	3
FRANCIE	4
NĚMECKO	5
NIZOZEMSKO	7
RAKOUSKO	8
POLSKO	9
SLOVENSKO	10
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ	11
ZÁVĚR	12

Srovnávací studie č. 5.371

duben 2017

autor: Monika Šamová, Kateřina Benčatová

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: STUDIE
Název: Doktorské studium ve vybraných zemích - Postavení doktorandů, délka studia, systém financování	Typ edice: online, ISSN 2533-4131
Autoři: Šamová, M., Benčatová, K.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1
Číslo: Srovnávací studie č. 5.371	První vydání edice: červenec 1991
Datum: duben 2017	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova: doktorské studium, Ph.D., doktorand	Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Shrnutí

Práce nabízí podrobný přehled vnitrostátní právní úpravy doktorských studií ve vybraných evropských zemích (Dánsko, Francie, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Polsko, Slovensko a Spojené království). Cílem práce je popsat a porovnat délku doktorského studia, postavení doktorandů a způsobů financování jejich doktorského výzkumu ve výše jmenovaných státech. V závěru jsou shrnuty rozdíly a podobnosti v jednotlivých právních úpravách, na základě kterých je většina států rozdělena do dvou skupin v závislosti na tom, zda v dané zemi převládá model zaměstnávání doktorandů univerzitou nebo výzkumným střediskem.

Obsah

ÚVOD.....	3
DÁNSKO.....	3
FRANCIE.....	4
NĚMECKO.....	5
NIZOZEMSKO.....	7
RAKOUSKO.....	8
POLSKO.....	9
SLOVENSKO.....	10
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ.....	11
ZÁVĚR.....	12

Úvod

Tato práce představuje srovnávací náhled na problematiku doktorského studia. Studie se zaměřuje na právní úpravu doktorského studia na veřejných vysokých školách, a to konkrétně na postavení doktorandů, délku a financování doktorského studia v Dánsku, Francii, Německu, Nizozemsku, Rakousku, Polsku, Slovensku a Spojeném království. Práce se naopak nevěnuje průběhu a podmínkám pro přijetí a ukončení doktorského studia.

Dánsko

Doktorské studium v Dánsku upravuje zákon o univerzitách¹ a tzv. „*PhD vyhláška*“². V Dánsku existují dva druhy doktorského studia, a to obecné a průmyslové doktorské studium. Zatímco obecné doktorské studium probíhá na univerzitě, průmyslové doktorské studium probíhá

¹ Universitetsloven. Dostupný z: <http://ufm.dk/en/legislation/prevailing-laws-and-regulations/education/files/the-danish-university-act.pdf>

² Bekendtgørelse om ph.d.-uddannelsen ved universiteterne og visse kunstneriske uddannelsesinstitutioner (ph.d.-bekendtgørelsen). Dostupné z: <http://ufm.dk/en/legislation/prevailing-laws-and-regulations/education/files/engelsk-ph-d-bekendtgorelse.pdf>

ve spolupráci univerzity s obchodní společností³. PhD vyhláška stanoví, že součástí doktorského programu je i pedagogická činnost a pobyt na jiné, obvykle zahraniční, výzkumné instituci.

Délka denního doktorského studia trvá většinou tři roky, univerzity si mohou určit podmínky pro délku kombinovaného studia.

Doktorandi obecného doktorského studia jsou zaměstnanci univerzity, a to po dobu tří let. Konkrétní výše jejich platu je upravena kolektivní smlouvou pro akademické pracovníky v dánském veřejném sektoru⁴. Výše měsíčního hrubého platu začínajícího doktoranda je v současnosti 25 759 DKK (cca 93 000 CZK), přičemž po druhém roce studia tato částka, v důsledku postoupení do vyššího platového stupně, každým rokem stoupá⁵. Doktorandi průmyslového doktorského studia jsou zaměstnanci společnosti, pro kterou pracují⁶. Kromě toho univerzity přijímají i doktorandy, kteří si své doktorské studium financují individuálně. V tomto případě však musí hradit školné⁷.

Francie

Doktorské studium upravuje školský zákoník, a to v článku L612-7⁸, zákoník pro výzkum⁹ a vyhláška ministerstva pro školství a vědu z roku 2006¹⁰. Doktorské studium ve Francii probíhá v rámci tzv. doktorských škol (*école doctorale*), kterým byla udělena akreditace ministrem pro školství a vědu¹¹. Zřizovatelem doktorské školy musí být alespoň jedna veřejná vysoká škola. Vysoké školy, veřejná výzkumná centra spolupracují s doktorskými školami jako spolupracující organizace. Některé doktorské školy mohou vystupovat v pozici výzkumných center podle zákoníku pro výzkum.

Délka doktorského studia ve Francii je tři roky s možností výjimečného prodloužení¹².

³ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Denmark*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁴ *National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015 Denmark*, s. 32. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: https://media.ehea.info/file/Denmark/59/6/National_Report_Denmark_2015_566596.pdf

⁵ TECHNICAL UNIVERSITY OF DENMARK. Salary paid to PhD students. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: http://www.dtu.dk/english/Education/phd/Applicant/Pre_acceptance-1-/Salary

⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Denmark*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁷ UNIVERSITY OF COPENHAGEN. *Self-financed PhD students*. [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z: <http://jura.ku.dk/phd/english/applicants/self-financed/>

⁸ Code de l'éducation. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?cidTexte=LEGITEXT000006071191&idArticle=LEGIARTI000006525187&dateTexte=29990101&categorieLien=cid>

⁹ Code de la recherche. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?jsessionid=281BACA1522351A501FC466E37A8DD90.tpdila09v_3?cidTexte=LEGITEXT000006071190&dateTexte=20170419

¹⁰ Arrêté du 7 août 2006 relatif à la formation doctorale. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000267752>

¹¹ *National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015 France*, s. 8. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: http://media.ehea.info/file/France/71/9/National_Report_France_2015_566719.pdf

¹² EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in France*. [Eurodyce] [cit. 13. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

Postavení doktorandů dále upravuje nařízení předsedy vlády z roku 2009 o smluvních doktorských kandidátech ve veřejných vysokých školách nebo výzkumných zařízeních¹³. Doktorandi vykonávají doktorandskou činnost na základě tzv. doktorandské smlouvy (*contrat doctoral*). Doktorandská smlouva se uzavírá na dobu tří let na návrh ředitele doktorské školy po konzultaci s vedoucím jeho disertační práce a vedoucím jeho výzkumné skupiny. Strany se mohou smluvně dohodnout na stanovení zkušební doby ve výši dvou měsíců, během které je každá ze stran oprávněna k okamžitému zrušení smluvního vztahu. Doktorandská smlouva může stanovit, že výzkumná činnost doktoranda směřuje nejen k získání doktorátu, ale i k jiným činnostem jako např. pedagogické činnosti, šíření vědeckých informací, valorizaci výsledků vědeckého výzkumu, expertním misím v obchodných společnostech, místní samosprávě, správních orgánech nebo jiné veřejné instituci, spolcích nebo nadacích. Tato „vedlejší“ výzkumná činnost však nemůže převyšovat 1/6 z celkové roční pracovní doby.

Odměňování doktorandů podléhá smluvnímu principu, právní předpisy stanoví pouze minimální mzdu, nestanoví však žádný strop. V případě výkonu vedlejších činností se plat doktoranda navýší. Výše platu se tak liší u jednotlivých doktorských škol. Například *Sciences Po* nabízí svým doktorandům základní hrubý měsíční plat¹⁴ ve výši 1 758 EUR (cca 47 400 CZK)¹⁵. Doktorandi však mohou svůj výzkum financovat i individuálně prostřednictvím grantů a stipendii, které nabízí různé veřejné a soukromé instituce¹⁶. Doktorandi musí hradit ročné školné ve výši 391 EUR (cca 10 500 CZK), příp. ve snížené výši 260 EUR (cca 7 000 CZK)¹⁷.

Německo

Doktorské studium probíhá na univerzitách, někdy ve spolupráci s výzkumnými instituty neuniverzitního typu nebo ve spolupráci s vysokými odbornými školami (*Fachhochschulen*). Doktorské studium může být organizováno formou tzv. výzkumných skupin (*Graduiertenkollegs*) zřízených na univerzitách a financovaných prostřednictvím německé nadace pro výzkum (*Deutsche Forschungsgemeinschaft*). V současnosti je financováno tímto způsobem 209 výzkumných skupin. Doktorské studium lze rovněž absolvovat v rámci mezinárodních doktorských programů nebo ve výzkumném institutu Max-Planck, na některých vybraných vysokých školách zvaných „*Graduiertenschule*“, které jsou financovány v rámci spolkové a zemské iniciativy na podpory vědy

¹³ Décret n° 2009-464 du 23 avril 2009 relatif aux doctorants contractuels des établissements publics d'enseignement supérieur ou de recherche. Dostupné z:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000020552499&dateTexte=&categorieLien=id>

¹⁴ Tj. plat výhradně za výzkumnou činnost směřující k získání doktorátu.

¹⁵ SCIENCES PO. *Funding*. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: <http://www.sciencespo.fr/ecole-doctorale/en/content/funding>

¹⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in France*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

¹⁷ Annexe. Taux des droits de scolarité dans les établissements publics d'enseignement supérieur à compter de l'année universitaire 2016-2017. In: Arrêté du 22 juillet 2016 fixant les taux de droits de scolarité d'établissements publics d'enseignement supérieur relevant du ministre chargé de l'enseignement supérieur. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032950740>

a výzkumu na německých univerzitách (*Exzellenzinitiative des Bundes und der Länder zur Förderung von Wissenschaft und Forschung an deutschen Hochschulen*)¹⁸.

Doktorské studium trvá v Německu tři až čtyři roky¹⁹.

Obecně mají doktorandi v Německu dvě možnosti, jak svůj výzkum financovat. První možností je požádat si o doktorská stipendia, která jsou nabízena samotnými univerzitami, výzkumnými ústavy, německou akademickou výměnnou službou (*Deutscher Akademischer Austauschdienst – DAAD*) nebo různými jinými institucemi. Výše stipendia se liší v závislosti na instituci²⁰. V tomto případě doktorand není zaměstnancem instituce, na které působí²¹. Stipendium slouží na pokrytí nákladu na živobytí vzniklých při studiu a umožňuje doktorandům vést nezávisle svůj výzkum pro účely jejich dizertace. Stipendium je osvobozeno od daně z příjmu a odvodu na pojistné na sociální zabezpečení²².

Druhou možností je být během doktorského studia zaměstnancem instituce. V tomto případě se postavení doktorandů liší v závislosti na instituci, na které probíhá doktorské studium. Podle článku 74 odst. 1 písm. 13 základního zákona²³ se na oblast výpomoci pro vzdělání a podpory vědeckého výzkumu vztahuje konkurující zákonodárství. V této oblasti tak mají země oprávnění vydávat zákony do té doby, dokud nevyužije svého práva vydávat zákony spolek. Spolek má v této oblasti zákonodárnou pravomoc, jestliže a pokud vyžaduje vytvoření rovnocenných životních podmínek ve spolku nebo udržení právní a hospodářské celistvosti spolku úpravu spolkovým zákonem. Na spolkové úrovni upravuje problematiku zaměstnávání vědeckých pracovníků veřejných vysokých škol zákon o vysokých školách²⁴, a to ve druhém oddílu třetí kapitoly. Ustanovení § 49 stanoví, že se na úpravu postavení výzkumných pracovníků ve služebním poměru použijí ustanovení zákona o státní službě²⁵, pokud není stanoveno jinak.

Zvláštní právní úpravu na spolkové úrovni nalezneme pak v zákoně o pracovních smlouvách na dobu určitou v oblasti vědy²⁶. Postavení této skupiny doktorandů upravují i kolektivní smlouvy, které se věnují zejména problematice odměňování. Další právní předpisy nalezneme pak na zemské úrovni. Ve spolkové zemi Bavorsko upravuje postavení vědeckých pracovníků

¹⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Germany*. [Eurodyce] [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

¹⁹ Figure B3. The notional length of full-time doctoral studies. In: EUROPEAN COMMISSION. *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 National Trends in the Bologna Process*. [Eurodyce] 2007. s.24 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/086EN.pdf

²⁰ Např. Max Planck Gesellschaft nabízí svým doktorandům stipendium ve výši 1 365 EU (cca 36 855 CZK) měsíčně. Zdroj: MAX PLANCK GESELLSCHAFT. *The differences between a grant and a contract*. [online] [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: https://www.mpg.de/914170/doctoral_student_funding

²¹ Doktorandi tak nemají stanovenou pracovní dobu, nemusí vyučovat, atd.

²² MAX PLANCK GESELLSCHAFT. *The differences between a grant and a contract*. [online] [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: https://www.mpg.de/914170/doctoral_student_funding

²³ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_74.html

²⁴ Hochschulrahmengesetz (HRG). Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/hrg/BJNR001850976.html>

²⁵ Rahmengesetz zur Vereinheitlichung des Beamtenrechts (Beamtenrechtsrahmengesetz - BRRG).

²⁶ Gesetz über befristete Arbeitsverträge in der Wissenschaft (Wissenschaftszeitvertragsgesetz - WissZeitVG). Dostupný z: <https://www.gesetze-im-internet.de/wisszeitvg/BJNR050610007.html>

bavorský zákon o pracovních vysokých škol²⁷, jehož ustanovení § 22 odst. 2 stanoví, že výzkumní pracovníci, kterých pracovní náplň zahrnuje přípravu na doktorát, jsou zaměstnáni na základě pracovní smlouvy na dobu určitou.

Z uvedeného tedy vyplývá, že postavení doktoranda je závislé na instituci, na které probíhá doktorské studium. Pravidla se mohou lišit v rámci jednotlivých zemí, lze však obecně konstatovat, že většina doktorandů na univerzitách je zaměstnávána na základě pracovní smlouvy na dobu určitou. Na doktorandy pracující jako výzkumní pracovníci na instituci univerzitního typu na základě pracovní smlouvy na dobu určitou se vztahuje kolektivní smlouva pro zaměstnance zemské veřejné správy (*Tarifvertrag für den Öffentlichen Dienst der Länder - tzv. TV-L*). TV-L se liší pro zaměstnance veřejné správy „západního“ a „východního“ Německa, Berlína a Hesenska²⁸. Doktorandi jsou zařazeny do platové třídy E 13²⁹. Výše platu se tak odvíjí od spolkové země a od délky pracovní doby (některé univerzity nabízí doktorandům pouze kratší pracovní dobu - tzv. poloviční úvazek).

Jiné postavení mají však doktorandi zaměstnaní ve výzkumných institucích neuniverzitního typu jako např. Max Planck Gesellschaft nebo Helmholtz-Gemeinschaft. Kupříkladu, doktorandi v Max Planck Gesellschaft uzavírají pracovní smlouvu na dobu určitou, zvanou smlouva o podpoře doktorského výzkumu (*Promotionsfördervertrag*). Odměňování se řídí ustanoveními kolektivní smlouvy pro zaměstnance spolkové veřejné správy (*Tarifvertrag für den Öffentlichen Dienst Bund – TVöD Bund*)³⁰, doktorandi jsou zařazeny do platové třídy č. 13³¹. Navzdory tomu, že jejich standardní pracovní doba je v rozsahu 39 hodin týdně, přísluší jim pouze 50 % příslušného platového tarifu, což je v současnosti v případě doktoranda zařazeného do platové třídy 13 a platového stupně 1 částka 1 828,67 EUR (cca 49 370 CZK) brutto a doktoranda zařazeného do platové třídy 13 a platového stupně 2 částka 2 028,31 EUR (cca 54 750 CZK) brutto³².

Nizozemsko

Doktorandi mohou studovat v prezenční nebo kombinované formě. Nejkratší délka doktorského studia jsou tři roky³³, obvykle však studium trvá čtyři roky³⁴.

²⁷ Gesetz über die Rechtsverhältnisse der Hochschullehrer und Hochschullehrerinnen sowie des weiteren wissenschaftlichen und künstlerischen Personals an den Hochschulen (Bayerisches Hochschulpersonalgesetz – BayHSchPG). Dostupné z: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayHSchPG/true>

²⁸ Seznam je dostupný z: <http://oeffentlicher-dienst.info/tv-l/>

²⁹ TV-L – Entgeltgruppen. Eingruppierungsbeispiele. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: <http://oeffentlicher-dienst.info/tv-l/ost/entgeltgruppen.html>

³⁰ Entgelttabelle TVöD (Bund). Dostupná z: <http://www.oeffentlichen-dienst.de/images/pdf/tvoed-bund.pdf>

³¹ Např. platový tarif pro platovou třídu 13 a platový stupeň 1 se rovná částce 3657,34 EUR (brutto).

³² Doktorandi v Max Planck Gesellschaft můžou být zařazeny nejvýše do platového stupně č. 2. Zdroj: MAX PLANCK GESELLSCHAFT. Extract from the MPG Support Guidelines for Junior Scientists - Doctoral Student Support -. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: https://www.mpg.de/7641651/foerderrichtlinien_en.pdf

³³ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Netherlands*. [Eurodyce] [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

³⁴ NUFFIC. *The Dutch education system described*, s. 12. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <https://www.nuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-the-netherlands.pdf>

Postavení doktoranda je závislé na tom, zda je v pracovním poměru s univerzitou. Tato skupina doktorandů může uzavřít pracovní smlouvu, jejíž předmětem je výzkumná činnost spjatá s přípravou na doktorát³⁵ nebo pracovní smlouvu o výzkumné činnosti nespjaté s přípravou na doktorát³⁶. Další skupinou jsou doktorandi, kteří si svůj výzkum financují individuálně prostřednictvím stipendia ze zdrojů Evropské unie, univerzit, nevládních organizací, nadací apod. Doktorandi zapsaní v kombinovaném doktorském programu nejsou zaměstnanci univerzity³⁷.

Rakousko

Doktorské studium je upraveno zákonem o univerzitách z roku 2002³⁸. Podle tohoto zákona se považuje za studium i studium v rámci doktorského programu. Délka doktorského studia je nejméně tři roky. Doktorské studium je bezplatné pro občany EU nebo státní příslušníky jiných zemí, kteří mají stejný přístup ke vzdělání jako rakouští občané na základě mezinárodních smluv. V případě překročení délky doktorského studia o alespoň dva semestry je tato skupina doktorandů povinna zaplatit školné ve výši 363,36 EUR za semestr.

Podle zákona o doktorském studiu jsou doktorandi jednak studenti (§ 52 odst. 3), jelikož se jedná o osoby přijaté ke studiu, ale zároveň i výzkumný pracovníci (§ 95), kteří pracují na univerzitě na výzkumném projektu financovaném prostřednictvím grantu, nebo kterým bylo za účelem výzkumu uděleno stipendium. Udělení stipendia nebo grantu však nezakládá nárok na vznik pracovního poměru nebo na změnu podmínek současného pracovního poměru. Granty a stipendia si musí zajistit doktorandi sami, nedostávají je automaticky s nástupem do doktorského studia. Stipendia jsou nabízena jak univerzitami, tak i rakouskou vládou, nebo akademií věd nebo různými jinými institucemi³⁹.

Doktorandi mohou vystupovat i v pozici zaměstnance univerzity, a to v případě, že jako uchazeči o volnou pracovní pozici uspějí v rámci výběrového řízení⁴⁰. Pracovní smlouva může být uzavřena na dobu neurčitou nebo určitou nepřesahující 6 let. Odměňování zaměstnanců univerzit se řídí zákonem o platu státních zaměstnanců z roku 1921⁴¹.

Doktorandi dále mohou podat žádost o studentskou finanční podporu (*Studienbeihilfe*) za podmínek stanovených v zákoně o podpoře studentů z roku 1992⁴².

³⁵ Jedná se o tzv. „doctoral candidates“.

³⁶ Jedná se o tzv. „doctoral fellow“.

³⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Netherlands*. [Eurodyce] [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

³⁸ Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG). Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002128>

³⁹ MATHER-L' HUIILLIER, N. *PhD Programs in Austria*. [online] [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <https://www.findaphd.com/study-abroad/europe/phd-study-in-austria.aspx>

⁴⁰ Zákon o univerzitách stanoví v ustanovení § 107 odst. 2 výjimky, kdy rektor není povinen vypsát výběrové řízení.

⁴¹ Bundesgesetz vom 11. Mai 1921 über den Dienstvertrag der Privatangestellten (Angestelltengesetz). Dostupný z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008069>

⁴² Bundesgesetz über die Gewährung von Studienbeihilfen und anderen Studienförderungsmaßnahmen (Studienförderungsgesetz 1992 – StudFG). Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009824>

Polsko

Doktorské studium probíhá na vysokoškolských institucích (*uczelnia akademicka*), které jsou autorizovány k provádění vyšší výzkumné činnosti. Některá výzkumná zařízení neuniverzitního typu poskytují také doktorské studium, ale většinou pouze ve velmi specifických oblastech⁴³.

Doktorské programy trvají v rozmezí 3 až 4 roky, přičemž převládá čtyřletý program. Přesná doba doktorského studijního programu je stanovena v nařízení o zřízení takového programu v dané jednotce vysokoškolské instituce nebo jiné výzkumné instituce⁴⁴. Doktorské studium je dvojího typu - prezenční a kombinované.

Zákon o vysokých školách definuje doktoranda jako účastníka v doktorském studijním programu. Ve vnitřních předpisech vysokoškolské instituce je uveden způsob výběrového řízení doktorandů a podíl zástupců akademických pedagogů, doktorandů, studentů a neakademických pracovníků, na zastoupení v akademické radě základní organizační jednotky vysokoškolské instituce. Procentuální podíl zástupců doktorandů a studentů v akademické radě základní organizační jednotky nesmí být nižší než 20 %.

Mezi základní povinnosti doktorandů patří dodržování plánu stanoveného v rámci doktorského studia, dále provádění výzkumu a podávání zpráv o průběhu studia. Doktorandi jsou povinni vést výuku nebo se podílet na výuce (max. 90 hodin za rok). Počet vyučovacích hodin na plný úvazek a částečný úvazek u programů v distančním studiu, nesmí být větší než 80 % z celkového počtu vyučovacích hodin, jak je uvedeno v programových požadavcích na jednotlivé obory a úrovně studia, s výjimkou praktické a laboratorní výuky. Doktorandi jsou oprávněni čerpat volno nejvýše 8 týdnů za rok a to pouze v období prázdnin⁴⁵.

Vysokoškolské vzdělání je pro občany Evropské unie zdarma, pro zahraniční studenty je minimální výše poplatků na veřejných univerzitách stanovena vládou. Kromě bezplatné výuky stát poskytuje systém státních dotací pro studenty z nízkopříjmových domácností. Studenti mají nárok na sociální dávky, dávky na jídlo a příspěvky na bydlení. O dávky na bydlení mohou zažádat pouze studenti denního studia, všechny ostatní výhody jsou k dispozici pro všechny studenty, včetně studentů dálkového studiu⁴⁶. Doktorandi prezenčního studia mají nárok na doktorská stipendia ve výši nejméně 60 % z minimálního základního platu asistenta, blíže specifikováno v předpisech týkajících

⁴³ BENETT, M. PhD Programs in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: <https://www.findaphd.com/study-abroad/europe/phd-study-in-poland.aspx>

⁴⁴ Figure B3. The notional length of full-time doctoral studies. In: EUROPEAN COMMISSION. *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 National Trends in the Bologna Process*. Eurodyce, 2007. [cit. 31. 3. 2017] s.24 Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/086EN.pdf

⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁴⁶ Financing your Studies in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.european-funding-guide.eu/articles/funding-overview/financing-your-studies-poland>

se akademických platů pro učitele. Stát je plátcem pojistného na zdravotní a sociální pojištění doktorandů⁴⁷.

Slovensko

Základní právní úpravu doktorského studia nalezneme v zákoně o vysokých školách⁴⁸. Tento zákon upravuje zejména průběh a přijímací řízení do doktorského studia. Zákon o vysokých školách rozlišuje doktorské studium dvojího typu - prezenční (denní) a kombinované (externí). V prezenční formě studia je standardní doba studia tři až čtyři akademické roky. V případě kombinované formy je doba studia minimálně čtyři roky, maximálně pět akademických let. Doktorské studium se skládá ze dvou částí - studium a výzkum.

Součástí doktorského studia v denní formě je vykonávání pedagogické činnosti nebo jiné odborné činnosti související s pedagogickou činností v rozsahu nejvýše čtyř hodin týdně v průměru za akademický rok, v němž probíhá výuka. Pokud se doktorand přihlásil na téma disertační práce vypsanou externí vzdělávací institucí, vykonává vědeckou část doktorského studia a s vysokou školou dohodnuté povinnosti studijní části doktorského studia v této externí vzdělávací instituci. Vysoká škola uzavírá s externí vzdělávací institucí individuální dohodu o doktorském studiu doktoranda. V ní se řeší otázky spojené s působením doktoranda v externí vzdělávací instituci včetně úhrady nákladů externí vzdělávací instituce.

Vysoká škola nebo externí vzdělávací instituce poskytuje studentovi v doktorském studijním programu v denní formě stipendium. Student doktorského studijního programu v denní formě studia s trvalým pobytem má během trvání standardní délky studia studijního programu, na který byl přijat, pokud již nezískal vysokoškolské vzdělání třetího stupně, nárok na stipendium

- a) do vykonání státní doktorské zkoušky (tzv. dizertační zkoušky) nejméně ve výši deváté platové třídy a prvního platového stupně podle zákona o odměňování některých zaměstnanců při výkonu práce ve veřejném zájmu⁴⁹, tj. v současnosti 578,50 EUR (cca 15 620 CZK);
- b) po složení státní doktorské zkoušky nejméně ve výši desáté platové třídy a prvního platového stupně podle zákona o odměňování některých zaměstnanců při výkonu práce ve veřejném zájmu, tj. v současnosti 674,50 EUR (cca 18 210 CZK).

Nárok na stipendium zaniká, jestliže student již získal vysokoškolské vzdělání třetí úrovně, nebo pokud délka jeho studia překročí standardní dobu studia. Stipendium je osvobozeno od daně

⁴⁷ EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z:

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁴⁸ Zákon č. 131/2002 Z.z., o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v účinném znění. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/131/20160101>

⁴⁹ Zákon č. 553/2003 Z. z., o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v účinném znění. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/553/>

z příjmu. Zdravotní pojištění pro studenty (do věku 30 let) doktorského studia v prezenční formě studia hradí stát. Pojištění na sociální zabezpečení je hrazeno dobrovolně. Studenti doktorského studia v kombinované formě studia nejsou pojištěni státem a nemají právo na získání stipendia⁵⁰.

Student prezenčního doktorského studijního programu má nárok na půjčku pro pedagogy z Fondu na podporu vzdělávání⁵¹.

Spojené království

Britské university jsou autonomní instituce řídící se svými vlastními předpisy a zvyklostmi. Většina z doktorských programů je poskytována na univerzitách a dalších vysokých školách, nicméně existují i další studijní možnosti nabízené díky spolupráci univerzity a vládních laboratoří, nemocničních laboratoří a výzkumných institucí. Doktorandi mohou mít status studentů, nebo také mohou s univerzitou uzavřít pracovní smlouvu. Tradiční *“supervision-based”* doktorské studium je rozšířenější formou studia. Doktorské studium není hodnoceno kreditovým systémem. Hlavní náplní doktorského programu PhD je samostatný výzkum. Teprve v posledních letech je stále častěji zaváděna organizovaná výuka doktorandů doprovázená zkouškami z jednotlivých předmětů. Doktorské programy většinou trvají tři až čtyři roky při prezenčním (*full-time*) studiu nebo pět až sedm let při kombinovaném (*part-time*) studiu⁵².

Británie má unikátní a všeobecně uznávanou instituci, která se specializuje na samostudium při práci a poskytuje kurzy na té nejvyšší úrovni, tzv. *Open University*. Doktorské studium v rámci Open University trvá čtyři roky při prezenčním, nebo maximálně šest let na kombinovaném studiu. Open University nabízí také dálkové studium⁵³.

Tzv. *New Route PhD* nebo integrované PhD programy kombinují výzkum a strukturovaný program školení v metodách výzkumu a profesních dovednostech (tzv. *professional skills*). Diplom nebo osvědčení o odborné kvalifikaci mohou být nabízeny v některých programech, toto studium trvá minimálně čtyři roky „*part-time*“, šest let potom „*full-time*“ studium.⁵⁴

Existují dvě úrovně školného - školné pro domácí studenty (včetně studentů z EU) a školné pro mezinárodní studenty. Postgraduální školné se výrazně liší v závislosti na univerzitě a oboru.

⁵⁰ EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in Slovakia. [Eurodyce] 2013 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁵¹ Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 396/2012 Z. z., o Fondu na podporu vzdělávání, v účinném znění: Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2012/396/20170101>

⁵² EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in United Kingdom (England). [Eurodyce] 2013 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

⁵³ THE OPEN UNIVERSITY. Doctor of Philosophy (PhD). [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <http://www.open.ac.uk/postgraduate/research-degrees/degrees-we-offer/doctor-of-philosophy-phd>

⁵⁴ EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in United Kingdom (England). [Eurodyce] 2013 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

Domácí studenti mohou získat určité finanční prostředky z jedné z rad pro výzkum ve Velké Británii, od samotné univerzity, nebo prostřednictvím systému sponzorství.⁵⁵

Počet doktorandů i jejich specializací v technických oborech plánuje a z největší části i financuje "Engineering and Physical Sciences Research Council" (EPSRC). Dalším finančním zdrojem doktorandům mohou být univerzitní stipendia a odměny, částečné pedagogické nebo výzkumné úvazky (*research nebo teaching assistantship*), tříleté "Standard Research Studentship" (SRS), nebo i soukromé nadace. Pro zahraniční doktorandy jsou určeny "British Council Fellowship Programme", "Commonwealth Scholarship and Fellowship Plan" (CSFP) a "Overseas Research Student Awards Scheme" (ORSAS).⁵⁶

Ve Skotsku je systém postgraduálního školství odlišný, stejně tak jako ve Walesu nebo v Severním Irsku. Odlišnosti lze nalézt zejména v délce studia, výši školného, které se odvíjí od národnosti studentů (např. v případě Skotska je za domácího studenta považován pouze obyvatel Skotska a občan EU⁵⁷, jako mezinárodní student je považován občan Anglie, Walesu a Severního Irsku a s tím souvisí také nárůst školného⁵⁸).

Závěr

Délka doktorského studia je v některých státech tříletá (Dánsko, Francie, Rakousko), v jiných je buď tří- nebo čtyřletá (Německo, Nizozemsko, Polsko, Slovensko, Spojené království). V některých zemích existuje prezenční a kombinovaná forma doktorského studia (např. Nizozemsko, Polsko, Slovensko). Co se týče postavení doktorandů, obecně lze shrnout, že ve všech zemích si mohou doktorandi financovat svůj výzkum individuálně prostřednictvím grantů a stipendií. Vybrané země lze však rozdělit do dvou skupin.

Skupina A): V Dánsku, Německu, Francii a Nizozemí jsou doktorandi obvykle zaměstnanci univerzity. V Německu a Francii mají zároveň doktorandi status studenta⁵⁹. V Dánsku je součástí pracovní náplně doktora kromě přípravy na doktorát, *ex lege* i pedagogická činnost a pobyt na jiné, obvykle zahraniční, výzkumné instituci. Ve Francii naopak nejsou tyto „vedlejší“ činnosti součástí pracovní náplně automaticky, strany si je musí smluvně dojednat. V Německu a Dánsku

⁵⁵ *How Much Does it Cost to Study in the UK?* [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z:

<https://www.topuniversities.com/student-info/student-finance/how-much-does-it-cost-study-uk>

⁵⁶ *Doktorské studium ve světě.* [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <http://virtual.cvut.cz/doctors/studium.html>

⁵⁷ Zákon klade další podmínky pro přiznání statusu „domácího studenta“ jako např. pobyt ve Spojeném Království alespoň 3 roky před zahájením studia. Zdroj: UK COUNCIL FOR INTERNATIONAL STUDENT AFFAIRS. *Scotland: fee status.* [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <https://www.ukcisa.org.uk/Information--Advice/Fees-and-Money/Scotland-fee-status>

⁵⁸ The Education (Fees) (Scotland) Regulations 2011. Dostupné z:

<http://www.legislation.gov.uk/ssi/2011/389/contents/made>

⁵⁹ Figure 4.30: Status of doctoral candidates, 2013/14, s. 143. In: EUROPEAN COMMISSION. *The European Higher Education Area in 2015: Implementation Report Bologna Process.* [cit. 21. 4. 2017] Dostupný z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf

se jejich odměňování řídí kolektivními smlouvami platnými pro akademické pracovníky. Ve Francii podléhá odměňování smluvnímu principu, doktorské školy jsou vázány ustanoveními o minimální mzdě, zatímco si doktorand a doktorská škola mohou sjednat v doktorské smlouvě (francouzská pracovní smlouva pro doktorandy) mzdu vyšší.

Skupina B): Na Slovensku a Polsku mají doktorandi prezenčního doktorského studia nárok na stipendium. V Polsku je jeho výše závislá na základním platovém tarifu asistenta, na Slovensku se výše stipendia odvíjí od zákona o odměňování některých zaměstnanců při výkonu práce ve veřejném zájmu.

V Rakousku jsou někteří doktorandi zaměstnanci univerzity, nejedná se však o „pravidlo“⁶⁰ jako v případě skupiny A). Většinou si však doktorandi zajišťují financování výzkumu sami, a to prostřednictvím grantů a stipendii, nebo prostřednictvím finanční podpory pro studenty.

Ve Spojeném království si zajišťují doktorandi financování výzkumu sami, některý uzavírají s univerzitou pracovní smlouvu, podobně jako v případě Rakouska se však nejedná o „pravidlo“.

Zdroje

Právní předpisy a kolektivní smlouvy citované v textu

EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in Slovakia. [Eurodyce] 2013 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. Third Cycle (PhD) Programmes in United Kingdom (England). [Eurodyce] 2013 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Netherlands*. [Eurodyce] [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: [https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in France*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z:

⁶⁰ Doktorandi se musí ucházet o volnou pracovní pozici a uspět ve výběrovém řízení.

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/France:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Germany*. [Eurodyce] [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z:

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Denmark*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z:

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

EUROPEAN COMMISSION. *Third Cycle (PhD) Programmes in Denmark*. [Eurodyce] [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z:

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Denmark:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

UK COUNCIL FOR INTERNATIONAL STUDENT AFFAIRS. *Scotland: fee status*. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <https://www.ukcisa.org.uk/Information--Advice/Fees-and-Money/Scotland-fee-status>

Doktorské studium ve světě. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <http://virtual.cvut.cz/doctors/studium.html>

How Much Does it Cost to Study in the UK? [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z:

<https://www.topuniversities.com/student-info/student-finance/how-much-does-it-cost-study-uk>

THE OPEN UNIVERSITY. *Doctor of Philosophy (PhD)*. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z:

<http://www.open.ac.uk/postgraduate/research-degrees/degrees-we-offer/doctor-of-philosophy-phd>

Financing your Studies in Poland. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.european-funding-guide.eu/articles/funding-overview/financing-your-studies-poland>

EUROPEAN COMMISSION. *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 National Trends in the Bologna Process*. Eurodyce, 2007. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/086EN.pdf

National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015 France, s. 8. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z:

http://media.ehea.info/file/France/71/9/National_Report_France_2015_566719.pdf

National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015 Denmark, s. 32. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z:

https://media.ehea.info/file/Denmark/59/6/National_Report_Denmark_2015_566596.pdf

MATHER-L'HUILLIER, N. *PhD Programs in Austria*. [online] [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <https://www.findaphd.com/study-abroad/europe/phd-study-in-austria.aspx>

BENETT, M. *PhD Programs in Poland*. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: <https://www.findaphd.com/study-abroad/europe/phd-study-in-poland.aspx>

MAX PLANCK GESELLSCHAFT. Extract from the MPG Support Guidelines for Junior Scientists - Doctoral Student Support. [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: https://www.mpg.de/7641651/foerderrichtlinien_en.pdf

MAX PLANCK GESELLSCHAFT. *The differences between a grant and a contract*. [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: https://www.mpg.de/914170/doctoral_student_funding

SCIENCES PO. *Funding*. [cit. 19. 4. 2017] Dostupné z: <http://www.sciencespo.fr/ecole-doctorale/en/content/funding>

TECHNICAL UNIVERSITY OF DENMARK. *Salary paid to PhD students*. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: http://www.dtu.dk/english/Education/phd/Applicant/Pre_acceptance-1-/Salary

UNIVERSITY OF COPENHAGEN. *Self-financed PhD students*. [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z: <http://jura.ku.dk/phd/english/applicants/self-financed/>

NUFFIC. *The Dutch education system described*. [cit. 20. 4. 2017] Dostupné z: <https://www.nuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-the-netherlands.pdf>